Обґрунтування напрямів імплементації стандартів НАТО у систему загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників

Substantiation of Directions for the Implementation of NATO Standards into the System of General Training of the Future Border Guard Officers

Віталій Гаврилюк
Corresponding author: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, e-mail: gavrilyuk.vitaliy85@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-9296-4664

Олександр Зайцев
викладач кафедри, e-mail: captweimar@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-0396-138X

Михайло Чорпіта
старший викладач кафедри, e-mail: mm7873587@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2520-6086

Андрій Вдовін
викладач кафедри, e-mail: andrij659@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0007-6973-5645

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна

Vitalii Havryliuk
Corresponding author: PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department, e-mail: gavrilyuk.vitaliy85@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-9296-4664

Oleksandr Zaitsev
Tutor of the Department, e-mail: captweimar@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-0396-138X

Mykhailo Chorpita
Senior Tutor of the Department, e-mail: mm7873587@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2520-6086

Andrii Vdovin
Tutor of the Department, e-mail: andrij659@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0007-6973-5645

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine

Received: September 20, 2026 | Revised: October 21, 2026 | Accepted: October 31, 2026

УДК 355.233.2:351.746.1:378.6:006.44

DOI: https://doi.org/10.33445/sds.2026.16.5.9

Мета роботи. Визначення та обґрунтування основних взаємопов'язаних напрямів імплементації стандартів НАТО у систему загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників з урахуванням специфіки оперативно-службової діяльності ДПСУ.

Метод дослідження. Використано системний, компетентнісний, практико-орієнтований та інтегративний підходи, а також методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації наукової, навчально-методичної і нормативно-доктринальної інформації. Застосовано структурно-функціональний аналіз для визначення взаємозв'язків між вимогами стандартів НАТО, компонентами загальновійськової підготовки та необхідними професійними компетентностями майбутнього офіцера-прикордонника. Основним методологічним принципом визначено підхід «від вимог до компетентностей». Дослідження має теоретико-аналітичний і концептуальний характер.

Результати дослідження. Визначено шість основних напрямів імплементації стандартів НАТО у систему загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників: доктринальний, змістовий, методичний, організаційний, компетентнісний та оцінювальний. Обґрунтовано необхідність функціональної адаптації стандартів НАТО до специфіки діяльності ДПСУ замість їхнього механічного копіювання. Визначено базові компоненти загальновійськової підготовки, у яких доцільно реалізовувати стандартизовані підходи: тактичну, управлінську, планувальну, підготовку до взаємодії і зв'язку, лідерську та практичну. Запропоновано послідовний цикл імплементації: аналіз стандартів НАТО – визначення вимог – визначення необхідних компетентностей – адаптація змісту підготовки –

Purpose. Defining and substantiating the key interconnected areas for implementing NATO standards into the general military training system for future border guard officers, taking into account the specific nature of the State Border Guard Service of Ukraine's operational and service activities.

Method. The study employed systemic, competency-based, practice-oriented, and integrative approaches, as well as methods of analysis, synthesis, generalization, and systematization of scientific, educational-methodological, and normative-doctrinal information. Structural-functional analysis has been applied to identify interrelationships among NATO standards, components of general military training, and the professional competencies required of a future border guard officer. The "from requirements to competencies" approach has been identified as the main methodological principle. The study is theoretical, analytical, and conceptual in nature.

Findings. Six main areas for implementing NATO standards into the general military training system for future border guard officers have been defined: doctrinal, content-related, methodological, organizational, competency-based, and assessment-related. The necessity of functionally adapting NATO standards to the specific nature of the State Border Guard Service of Ukraine's activities, rather than mechanically copying them, has been substantiated. The basic components of general military training in which it is advisable to implement standardized approaches have been defined: tactical, managerial, planning, coordination and communications, leadership, and practical training. A sequential implementation cycle has been proposed: analysis of NATO standards—definition of requirements—identification of necessary competencies—adaptation of

інтеграція стандартів у процес навчання – практико-орієнтоване відпрацювання – оцінювання – коригування. Запропоновано три рівні практичного засвоєння стандартів НАТО: базовий, функціональний та інтегрований, а також критерії оцінювання практичного застосування стандартизованих процедур: своєчасність та обґрунтованість прийнятих рішень, ефективність процесу управління, здатність підтримувати взаємодію та адаптуватися до змін в обстановці.

Теоретична цінність роботи. Удосконалено теоретичне уявлення про процес адаптації стандартів НАТО до системи загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників шляхом обґрунтування взаємозв'язку між вимогами військової стандартизації, необхідними професійними компетентностями, компонентами підготовки та результатами їх практичного застосування. Уточнено зміст принципу «від вимог до компетентностей» як основи системного оновлення загальновійськової підготовки. Запропоновано розглядати імплементацію стандартів НАТО як процес функціональної адаптації та інтеграції, результатом якого має бути формування здатності майбутнього офіцера-прикордонника застосовувати стандартизовані процедури під час виконання реальних або змодельованих службово-бойових завдань.

Майбутні дослідження. Визначення конкретних стандартів НАТО, які доцільно інтегрувати в окремі компоненти загальновійськової підготовки, розроблення механізмів їх адаптації до специфіки освітнього процесу та методики кількісного оцінювання результатів. Перспективним також є проведення експериментальної перевірки ефективності запропонованого підходу з урахуванням бойового досвіду України та особливостей виконання завдань у складі міжвідомчих угруповань військ (сил).

Тип статті. Теоретико-аналітична.

Ключові слова: загальновійськова підготовка; офіцери-прикордонники; стандарти НАТО; військова взаємосумісність; професійні компетентності; військова освіта; Державна прикордонна служба України.

training content—integration of standards into the training process—practical training—assessment—adjustment.

Three levels of practical mastery of NATO standards have been proposed: basic, functional, and integrated, along with criteria for assessing the practical application of standardized procedures: timeliness and soundness of decision-making, effectiveness of the management process, ability to maintain coordination, and adaptability to changes in the operational environment.

Theoretical Implications. The theoretical understanding of the process of adapting NATO standards to the general military training system for future border guard officers has been improved by substantiating the interrelationships among military standardization requirements, necessary professional competencies, training components, and the results of their practical application. The "from requirements to competencies" principle has been specified as the basis for the systematic modernization of general military training. It has been proposed to view the implementation of NATO standards as a process of functional adaptation and integration, the result of which should be the development of a future border guard officer's ability to apply standardized procedures while performing real or simulated operational and combat tasks.

Future Implications. Determination of specific NATO standards that should be integrated into individual components of general military training, development of mechanisms for adapting them to the specifics of the educational process, and methodologies for the quantitative assessment of results. It is also promising to conduct a pilot test to assess the effectiveness of the proposed approach, taking into account Ukraine's combat experience and the specific characteristics of conducting missions as part of interagency military formations (forces).

Paper type. Theoretical and analytical.

Key words: General Military Training; Future Border Guard Officers; NATO Standards; Military Interoperability; Professional Competencies; Military Education; State Border Guard Service of Ukraine.

Вступ

Зміни, що відбуваються в середовищі безпеки та характер сучасних воєнних загроз, а також поступове наближення військової освіти України до стандартів НАТО зумовлюють необхідність удосконалення процесу загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Оперативно-службова діяльність Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) дедалі частіше здійснюється в умовах швидкої зміни обстановки та потребує тісної взаємодії з іншими складовими сил безпеки і оборони.

Тому зміст, методи та питання організації процесу загальновійськової підготовки потребують відповідного оновлення. Насамперед йдеться про формування у майбутніх офіцерів-прикордонників здатності діяти відповідно до вимог військової взаємосумісності, визначених стандартами НАТО. Водночас необхідно враховувати особливості оперативно-службової діяльності ДПСУ та досвід, набутий Україною під час участі в бойових діях.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення системи вищої військової освіти України відповідно до сучасних вимог військової взаємосумісності та потреб у підготовці висококваліфікованих офіцерських кадрів. Адаптація стандартів НАТО є важливим напрямом перебудови системи вищої військової освіти, оскільки передбачає оновлення змісту, методів навчання та орієнтацію на формування конкретних військових компетентностей.

Особливого значення це набуває для процесу загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, діяльність яких поєднує військові, правоохоронні та

безпекові функції. Тому потребують уточнення напрями й механізми адаптації стандартів НАТО до системи загальновійськової підготовки з урахуванням специфіки діяльності ДПСУ.

Наукова новизна дослідження визначається розробленням концептуальної моделі імплементації стандартів НАТО у систему загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, у якій нормативно-доктринальні вимоги трансформуються у конкретні результати професійної підготовки. Запропонована модель встановлює функціональний взаємозв'язок між вимогами стандартів НАТО, необхідними професійними компетентностями, компонентами підготовки, стандартизованими процедурами, практичними завданнями та критеріями оцінювання. Така побудова забезпечує послідовний перехід від визначення вимог до їх практичного засвоєння та оцінювання сформованих компетентностей офіцера-прикордонника. Важливою складовою наукового результату є також визначення трьох рівнів практичного засвоєння стандартів – базового, функціонального та інтегрованого – і їх включення до єдиного циклу імплементації, що передбачає аналіз вимог, визначення компетентностей, адаптацію змісту підготовки, практичне відпрацювання, оцінювання та подальше коригування.

Метою статті є визначення та обґрунтування основних взаємопов'язаних напрямів імплементації стандартів НАТО у систему загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Огляд літератури

Питання адаптації вищої військової освіти України до стандартів НАТО, забезпечення військової взаємосумісності та вдосконалення процесу загальновійськової підготовки офіцерів активно досліджуються як українськими, так і зарубіжними науковцями.

Гридчина В. розглядає проблематику впровадження стандартів НАТО у систему військової освіти та у своїх працях наголошує на необхідності врахування вимог директив НАТО під час формування змісту і організації процесу загальновійськової підготовки військових фахівців [1, с. 5–9]. Кравець В. досліджує аудит загальновійськової освіти як механізм оцінювання її відповідності стандартам НАТО та подальшого вдосконалення [2, с. 11–18]. Сиротенко А. та Артамощенко В. пов'язують досягнення військової взаємосумісності з забезпеченням якості освіти, інституційною акредитацією та сертифікацією навчальних курсів [3, с. 48–53].

Клачко В., Білявець С., Діденко О. та Дем'янюк Ю. аналізують процес перебудови системи військової освіти в Україні в контексті реалізації стандартів НАТО та наголошують на необхідності системних змін у процесі загальновійськової підготовки офіцерських кадрів [4, с. 90–104]. Мірненко В., Вітер Д. та Оліферук В. розглядають основні тенденції перебудови системи військової освіти та основні напрями її подальшого розвитку [5, с. 9–17]. Олійник Л. досліджує методичні засади вивчення військово-спеціальних дисциплін, акцентуючи увагу на практичній складовій власне процесу загальновійськової підготовки [6, с. 204–214]. Питання розвитку військового лідерства в сучасних умовах розглядають В. Алещенко та В. Осьодло [7, с. 41–48].

У зарубіжних дослідженнях військова взаємосумісність трактується як багаторівнева система. V. Bennett пов'язує її зі здатністю військових систем різних держав діяти спільно та підкреслює необхідність постійного розвитку відповідних спроможностей [8]. S. Paananen визначає взаємосумісність як багатовимірне явище, що потребує взаємодії на різних рівнях [9, с. 174–190]. R. Bendiksen акцентує увагу на ролі загальновійськової освіти у формуванні спільних професійних моделей мислення та "людської взаємосумісності" [10, с. 79–123].

Last D., Roennfeldt C. та Mendes B. у своїй праці розкривають можливості використання симуляційного навчання для формування міжнародної військової компетентності [11, с. 1–12]. O. Olsen, R. Johansen та S. Hystad досліджують роль лідерських якостей у процесі військової діяльності офіцерів [12, с. 13–25]. J. Nisser розглядає взаємозв'язок інтеграції та

взаємосумісності у сучасних умовах виконання завдань [13, с. 398–411], а C. Roennfeldt наголошує на необхідності поєднання військової компоненти із соціально-політичною компетентністю та практичною мудрістю офіцера [14, с. 59–77].

Отже, у наукових працях достатньо детально розглянуто питання упровадження стандартів НАТО у військову освіту [1–5], методики загальновійськової підготовки [6], військового лідерства [7; 12; 14], взаємосумісності [8; 9; 13] та використання симуляційних технологій [10; 11]. Водночас недостатньо дослідженим залишається питання комплексного переведення вимог стандартів НАТО у конкретні професійні компетентності майбутнього офіцера-прикордонника. Потребують уточнення також напрями адаптації стандартів до змісту загальновійськової підготовки, відповідні методи навчання та критерії оцінювання її результативності з урахуванням специфіки оперативно-службової діяльності ДПСУ.

Окрему групу джерел становлять первинні матеріали НАТО. Офіційні матеріали Альянсу визначають взаємосумісність як здатність діяти узгоджено, результативно та ефективно, а її процедурні і людські виміри пов’язують із доктринами, процедурами, термінологією та підготовкою [15]. Матеріали НАТО щодо освіти і підготовки наголошують на розвитку індивідуальних компетентностей, практичному застосуванні знань під час колективної підготовки, сценарному навчанні та оцінюванні взаємосумісності [16]. Офіційні положення щодо стандартизації уточнюють статус STANAG як документів, що визначають домовленість держав-членів щодо імплементації стандарту для забезпечення вимог взаємосумісності [17]. Для партнерських держав механізми НАТО передбачають узгодження спроможностей, структур, процесів і процедур із стандартами Альянсу [18]. Для українського контексту важливими є матеріали DEEP та NATO-Ukraine JATEC, у яких акцентовано на реформуванні професійної військової освіти, інтеграції стандартів, розвитку викладацького складу та використанні lessons learned [19; 20].

У межах цього дослідження поняття “стандарти НАТО” використовується як узагальнювальне для позначення стандартизованих вимог, принципів і процедур, що визначають підходи до планування, управління, взаємодії, підготовки та оцінювання і можуть бути враховані під час удосконалення загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. При цьому імплементація розглядається не як механічне перенесення відповідних положень в освітній процес, а як їх функціональна адаптація до завдань, компетентностей і специфіки оперативно-службової діяльності ДПСУ. Відповідно, імплементація охоплює процес адаптації відповідних вимог і процедур до специфіки ДПСУ та їх подальшої інтеграції у зміст і практику загальновійськової підготовки.

Методологія дослідження

Методологічну основу дослідження становлять системний, компетентнісний, практико-орієнтований та інтегративний підходи до удосконалення системи загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Системний підхід використано для розгляду загальновійськової підготовки як цілісної системи взаємопов’язаних компонентів, до яких належать тактична, управлінська, планувальна, лідерська та практична підготовка, а також організація взаємодії і зв’язку. Компетентнісний підхід дав змогу визначити результат підготовки через сформованість конкретних спроможностей майбутнього офіцера-прикордонника: оцінювати обстановку, планувати дії, приймати обґрунтовані рішення, управляти підпорядкованими підрозділами, організовувати та підтримувати взаємодію, а також здійснювати обмін інформацією. Практико-орієнтований підхід застосовано для обґрунтування необхідності наближення змісту навчальних дисциплін до реальних умов оперативно-службової діяльності та виконання завдань у складі міжвідомчих угруповань військ (сил). Інтегративний підхід забезпечив поєднання вимог стандартів НАТО із національними особливостями підготовки офіцерів-прикордонників та специфікою діяльності

Державної прикордонної служби України. Така методологічна позиція відповідає положенню про необхідність не механічного перенесення стандартів НАТО, а їхньої функціональної адаптації до завдань ДПСУ.

У процесі дослідження застосовано аналіз і узагальнення наукової, навчально-методичної та нормативно-доктринальної інформації з питань військової освіти, загальновійськової підготовки, військової взаємосумісності та імплементації стандартів НАТО. За допомогою аналізу визначено основні вимоги до загальновійськової підготовки, а методом узагальнення виокремлено напрями її удосконалення: доктринальний, змістовий, методичний, організаційний, компетентнісний та оцінювальний. Застосування структурно-функціонального аналізу дало змогу встановити відповідність між компонентами загальновійськової підготовки, стандартизованими процедурами та необхідними професійними компетентностями майбутнього офіцера-прикордонника.

Формування шести напрямів здійснювалося шляхом тематичного кодування положень проаналізованих наукових, навчально-методичних і нормативно-доктринальних джерел. На першому етапі виокремлено вимоги, що стосуються доктрин, змісту підготовки, методів навчання, організації освітнього процесу, результатів у вигляді компетентностей і процедур оцінювання. На другому етапі близькі за функціональним призначенням положення об’єднано у тематичні кластери. На третьому етапі кожен кластер співвіднесено з питанням “що має бути змінено в системі підготовки?”, а його межі уточнено за критеріями функціональної відмінності, необхідності для повного циклу імплементації та можливості окремого оцінювання. На четвертому етапі проведено структурно-функціональну перевірку повноти: кожен елемент циклу “вимога – компетентність – підготовка – практичне відпрацювання – оцінювання” мав бути представлений щонайменше одним напрямом. За результатами такого групування сформовано шість функціонально відмінних тематичних кластерів, які охоплюють визначені елементи циклу імплементації та не дублюють один одного за основним функціональним призначенням.

Основним методологічним принципом дослідження визначено принцип “від вимог до компетентностей”, відповідно до якого вимоги стандартів НАТО послідовно трансформуються у визначення необхідних компетентностей, зміст підготовки, методи навчання, практичне відпрацювання та оцінювання результатів. Для систематизації цього процесу використано модель послідовного циклу: аналіз стандартів НАТО → визначення вимог → визначення необхідних компетентностей → адаптація змісту підготовки → інтеграція стандартів у процес навчання → практикоорієнтоване відпрацювання → оцінювання → коригування. Такий підхід дозволяє розглядати імплементацію стандартів не як формальне включення окремих положень до освітньо-професійних програм, а як процес цілеспрямованого формування здатності майбутнього офіцера-прикордонника застосовувати стандартизовані процедури під час виконання навчальних і змодельованих службово-бойових завдань.

Для визначення результативності запропонованого підходу використано критеріальний підхід, відповідно до якого ступінь практичного засвоєння стандартизованих процедур визначається на трьох рівнях: базовому, функціональному та інтегрованому. Базовий рівень передбачає знання стандартів і процедур та здатність правильно їх відтворити; функціональний – застосування стандартизованих процедур під час виконання окремих навчальних завдань; інтегрований – комплексне застосування процедур у складних ситуаціях, що поєднують тактичні, управлінські, планувальні та організаційні завдання. Така класифікація є єдиною для статті й використовується як для опису результатів, так і для їх оцінювання.

Таким чином, методологія дослідження забезпечує послідовний перехід від аналізу вимог військової стандартизації до визначення змісту та результатів загальновійськової підготовки, орієнтованих на формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до спільного планування, управління, взаємодії та виконання завдань у складі міжвідомчих

угруповань військ (сил). При цьому дослідження має переважно теоретико-аналітичний і концептуальний характер: запропонований підхід обґрунтовує напрями удосконалення системи підготовки, але не претендує на завершену експериментально перевірену методику її реалізації.

Результати дослідження

Сучасний розвиток системи вищої військової освіти в Україні відбувається в умовах зміни характеру воєнних загроз, набуття Україною бойового досвіду та поглиблення взаємодії з державами – членами НАТО. Це потребує здійснення якісного процесу загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, уміння організовувати та здійснювати управління підпорядкованими підрозділами, підтримувати взаємодію з іншими складовими сил безпеки та оборони під час ведення бойових дій.

Одним із основних напрямів удосконалення такої підготовки є імплементація стандартів НАТО, що охоплюють доктринальні положення, термінологію, процедури планування, управління, підготовки та оцінювання. Тому вимоги стандартів мають безпосередньо враховуватися під час формування змісту та організації процесу вищої військової освіти в Україні.

Водночас доцільно зазначити, що стандарти НАТО не можна просто перенести в національну систему вищої військової освіти України. Необхідно визначити, які стандарти НАТО та стандартизовані процедури відповідають завданням, покладеним на ДПСУ, і відповідно адаптувати їх до сучасних умов оперативно-службової діяльності відомства. Отже, йдеться не про механічне перенесення стандартів НАТО, а про їхню функціональну адаптацію до національних особливостей загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Система загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників має забезпечувати формування двох взаємопов’язаних груп компетентностей: спеціальних, пов’язаних з охороною державного кордону та забезпеченням прикордонної безпеки, і загальновійськових, необхідних для тактичного планування, управління підпорядкованими підрозділами, підтримання взаємодії та виконання завдань у складі міжвідомчих і багатонаціональних формувань.

Саме формування загальновійськових компетентностей доцільно розглядати як один із ключових результатів імплементації стандартів НАТО, оскільки ці компетентності безпосередньо пов’язані із застосуванням спільної термінології, процедур планування, прийняття рішень і підтримання взаємодії.

Загальновійськову підготовку доцільно розглядати як основу формування військової взаємосумісності майбутнього офіцера-прикордонника. Її якість визначається не лише обсягом набутих знань, умінь і навичок, а передусім здатністю застосовувати їх під час виконання практичних завдань в умовах, максимально наближених до реальної оперативно-службової діяльності.

Тому на сучасному етапі загальновійськова підготовка має бути спрямована на формування здатності діяти в умовах невизначеності, обмеженого часу та швидкої зміни обстановки, зокрема, оцінювати обстановку, визначати потенційні загрози, приймати обґрунтовані рішення та контролювати їх виконання.

Процес імплементації доцільно будувати за принципом “від вимог до компетентностей”. Його логіка полягає в послідовному переході від вимог стандартів НАТО до визначення необхідних компетентностей, якими має володіти майбутній офіцер-прикордонник, а далі – до змісту підготовки, методів навчання, практичного відпрацювання та оцінювання результатів.

Такий підхід дає змогу відійти від формального вивчення стандартів і зосередитися на їх практичному застосуванні. Однією із основних здобутих компетентностей має бути здатність майбутнього офіцера-прикордонника використовувати стандартизовані процедури під час виконання навчальних і бойових завдань.

При цьому стандарти НАТО необхідно адаптувати до специфіки діяльності ДПСУ, оскільки офіцер-прикордонник виконує військові, правоохоронні, інформаційні та управлінські завдання. Отже, загальновійськова підготовка має поєднувати дві складові: військову взаємосумісність за стандартами НАТО та спеціальну професійну компетентність офіцера-прикордонника.

До основних напрямів імплементації стандартів НАТО визначено такі: доктринальний, змістовий, методичний, організаційний, компетентнісний та оцінювальний. Їхнє поєднання створює основу для системного оновлення змісту загальновійськової підготовки.

Доктринальний напрям полягає у використанні в процесі загальновійськової підготовки принципів, термінології та процедур НАТО. Майбутній офіцер-прикордонник має розуміти не лише національні вимоги, а й порядок застосування стандартизованих процедур під час взаємодії зі своїми колегами.

Змістовий напрям передбачає оновлення змісту навчальних дисциплін і практичної підготовки відповідно до сучасних вимог та специфіки завдань, які виконують офіцери-прикордонники. При цьому знання, уміння й практичні навички мають відповідати реальним вимогам оперативно-службової діяльності.

Методичний напрям передбачає розширення використання практико-орієнтованих методів навчання, зокрема тактичних завдань, практичних занять, ситуаційного моделювання та тренувань. Це сприяє формуванню вмінь і навичок, необхідних для виконання завдань в умовах, наближених до реальної оперативно-службової та бойової обстановки.

Компетентнісний напрям спрямований на формування професійних компетентностей майбутнього офіцера-прикордонника, необхідних для оцінювання обстановки, планування власних дій і дій підлеглих, прийняття обґрунтованих рішень, управління підрозділом, організації та підтримання взаємодії, а також обміну інформацією.

Організаційний напрям передбачає узгодження структури освітнього процесу, розподілу відповідальності між науково-педагогічним та інструкторським складом, організації практичних занять, командно-штабних тренувань і механізмів внутрішнього забезпечення якості підготовки. Його функція полягає у створенні організаційних умов для системної реалізації та оцінювання доктринальних, змістових і методичних змін.

Оцінювальний напрям передбачає визначення критеріїв і процедур оцінювання результатів загальновійськової підготовки з урахуванням здатності курсантів практично застосовувати набуті знання, уміння та стандартизовані процедури під час виконання навчальних завдань. Оцінювання має бути орієнтоване не лише на перевірку засвоєння теоретичного матеріалу, а й на визначення рівня сформованості відповідних компетентностей та здатності застосовувати їх в умовах, наближених до реальної оперативно-службової діяльності.

Отже, імплементація стандартів НАТО в процес загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників має розглядатися як комплекс взаємопов’язаних заходів, що забезпечують формування взаємосумісного та практично підготовленого офіцера-прикордонника. Її результативність залежить від узгодженості основних компонентів цієї підготовки та їх постійного оновлення відповідно до стандартів НАТО і бойового досвіду України.

Визначені напрями мають ураховуватися в освітньому процесі, а також у процесі формування вимог до майбутнього офіцера-прикордонника з урахуванням специфіки оперативно-службової діяльності ДПСУ. Кожен елемент процесу загальновійськової підготовки має бути пов’язаний із формуванням конкретної компетентності.

Рівень практичного засвоєння стандартів НАТО доцільно визначати за трьома рівнями: базовим, функціональним та інтегрованим. На базовому рівні курсант має знати основні положення відповідних стандартів і стандартизованих процедур та бути здатним правильно їх відтворювати. Функціональний рівень передбачає здатність застосовувати стандартизовані процедури під час виконання окремих навчальних завдань з урахуванням специфіки діяльності ДПСУ. Інтегрований рівень характеризується комплексним застосуванням стандартизованих

процедур під час виконання складних навчальних і змодельованих службово-бойових завдань, що поєднують тактичні, управлінські, планувальні та організаційні компоненти. Таким чином, результатом підготовки має бути не лише знання відповідних стандартів, а здатність майбутнього офіцера-прикордонника практично застосовувати їх у професійній діяльності.

Оцінювання результатів загальновійськової підготовки має ґрунтуватися не лише на перевірці знань і вмінь, а й на визначенні здатності курсанта застосовувати їх під час виконання практичних завдань. Основними критеріями такого оцінювання доцільно визначити своєчасність і обґрунтованість прийнятих рішень, ефективність управління, здатність підтримувати взаємодію та адаптуватися до змін обстановки.

Необхідною умовою імплементації стандартів НАТО є відповідна підготовка науково-педагогічного та інструкторського складу. Викладачі та інструктори мають володіти сучасними практико-орієнтованими методиками навчання та бути здатними підтримувати професійну взаємодію з відповідними військовими закладами держав – членів НАТО.

Модель імплементації має поєднувати шість взаємопов'язаних напрямів — доктринальний, змістовий, методичний, організаційний, компетентнісний та оцінювальний — і реалізовуватися за єдиним циклом: аналіз стандартів НАТО → визначення вимог → визначення необхідних компетентностей → адаптація змісту підготовки → інтеграція стандартів у процес навчання → практико-орієнтоване відпрацювання → оцінювання → коригування. Така побудова узгоджує класифікацію напрямів із послідовністю процесу та унеможливлює змішування напрямів і етапів імплементації.

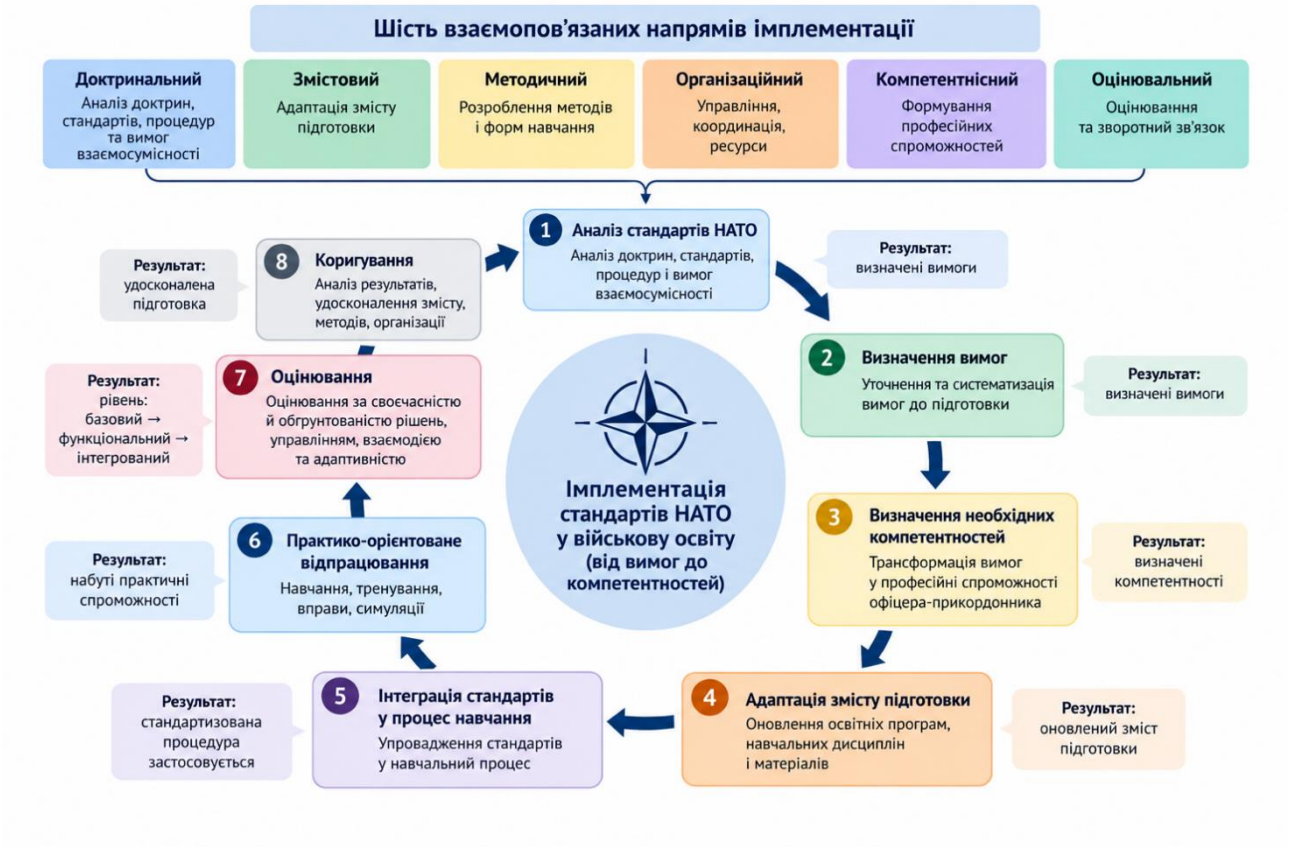

Рисунок 1. Концептуальна модель імплементації стандартів НАТО за принципом "від вимог до компетентностей"

Вважаємо, що базовими компонентами, у яких доцільно реалізовувати стандарти НАТО, є: тактична, управлінська, планувальна, лідерська та практична підготовка, а також організація взаємодії і зв'язку. Їх зміст має визначатися з урахуванням специфіки оперативно-

службової діяльності ДПСУ.

Відповідність між компонентами загальновійськової підготовки та напрямами імплементації стандартів НАТО з урахуванням специфіки діяльності ДПСУ доцільно представити таким чином:

тактична підготовка: стандартизовані підходи до планування та ведення дій (уміння діяти відповідно до визначених тактичних принципів);

управлінська підготовка: стандартизовані процедури прийняття рішень та управління діями підлеглих (уміння приймати рішення та діяти в умовах ускладнення обстановки);

планування: узгоджені процедури планування (уміння самостійно планувати дії та обґрунтовувати прийняті рішення);

взаємодія: взаємний обмін інформацією та координація дій зацікавлених суб'єктів (здатність узгоджувати свої дії з іншими підрозділами);

лідерська підготовка: сучасні підходи до військового лідерства (здатність організовувати роботу підлеглих і забезпечувати виконання поставлених завдань);

практична підготовка: практико-орієнтоване навчання (уміння застосовувати набуті знання, уміння та навички під час виконання завдань за призначенням).

Отже, імплементація стандартів НАТО в систему загальновійськової підготовки має міждисциплінарний характер. Один стандарт не варто пов'язувати виключно з однією навчальною дисципліною, оскільки у реальних умовах офіцер-прикордонник одночасно застосовує навички оцінювання обстановки, планування, прийняття рішень, організації управління, зв'язку та налагодження (підтримання) взаємодії.

Тому стандарти НАТО доцільно інтегрувати в ті компоненти загальновійськової підготовки, які безпосередньо формують необхідні компетентності. При цьому їхній зміст і способи застосування мають враховувати специфіку оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону.

Взаємозв'язок між компонентами загальновійськової підготовки та стандартизованими процедурами доцільно розглядати за логікою: "компонент підготовки → стандартизована процедура → сформована компетентність → критерій оцінювання". Зокрема, тактична підготовка має формувати здатність діяти за єдиними тактичними принципами, а управлінська — забезпечувати готовність приймати рішення та керувати діями підлеглих у складних умовах.

Рівень практичного засвоєння стандартів доцільно визначати трьома рівнями: базовим, функціональним та інтегрованим. Базовий рівень передбачає знання стандартів і процедур, функціональний — їх використання під час окремих навчальних завдань, інтегрований — комплексне застосування у складних ситуаціях, що поєднують тактичні, управлінські, планувальні та організаційні завдання. Це єдина трирівнева шкала, що використовується в статті.

Такий підхід дає змогу оцінити не формальне впровадження стандартів, а результативність їхнього практичного застосування.

При цьому стандарти НАТО необхідно поєднувати з бойовим досвідом України та специфікою діяльності прикордонного відомства. Це потребує підготовки офіцера-прикордонника, здатного застосовувати загальновійськові стандартизовані підходи з урахуванням конкретних умов несення служби на державному кордоні.

Отже, імплементація стандартів НАТО має ґрунтуватися на функціональній адаптації та інтеграції, а не на їхньому прямому копіюванні. Результативність їх імплементації доцільно оцінювати за здатністю майбутнього офіцера-прикордонника застосовувати стандартизовані процедури та набуті компетентності під час виконання реальних або змодельованих завдань.

Запропонований підхід представлено у вигляді послідовного циклу: аналіз стандартів НАТО → визначення відповідних вимог → визначення необхідних компетентностей → адаптація змісту підготовки → інтеграція стандартів у процес навчання → практикоорієнтоване відпрацювання → оцінювання → коригування.

Рисунок 2. Зв'язок "компонент підготовки → стандартизована процедура → сформована компетентність → критерій оцінювання"

Такий цикл дає змогу акцентувати увагу на взаємосумісності військових. При цьому основним результатом має бути не формальне залучення стандартів НАТО до освітньо-професійних програм, а їх практичне застосування майбутніми офіцерами-прикордонниками. Йдеться про здатність діяти відповідно до встановлених процедур, управляти діями підлеглих, взаємодіяти з іншими складовими сил безпеки і оборони, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення в умовах динамічної зміни обстановки.

Таким чином, результативність імплементації стандартів НАТО доцільно оцінювати за рівнем сформованості відповідних компетентностей та здатністю майбутнього офіцера-прикордонника практично їх застосовувати.

Обговорення

Запропонований підхід розвиває положення сучасних досліджень щодо перебудови системи військової освіти та її орієнтації на вимоги взаємосумісності. Зокрема, у дослідженні В. Гридчиної [1] розглянуто впровадження стандартів НАТО у військову освіту, що узгоджується з визначеною в цій статті необхідністю врахування відповідних стандартів під час оновлення змісту загальновійськової підготовки. В. Кравець [2] акцентує увагу на аудиті військової освіти як одному з механізмів імплементації стандартів НАТО у сфері освіти і підготовки в Україні. Це положення є важливим для запропонованого підходу, оскільки вдосконалення загальновійськової підготовки потребує не лише включення окремих положень стандартів до освітнього процесу, а й системного аналізу їх відповідності завданням підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Положення А. М. Сиротенка та В. С. Артамощенка [3] щодо набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості співвідноситься з визначеною у дослідженні необхідністю формування здатності майбутніх офіцерів-прикордонників діяти за узгодженими процедурами та забезпечувати ефективну взаємодію з іншими складовими сил безпеки і оборони. Результати дослідження В. Клачка, С. Білявця, О. Діденка та Ю. Дем'янюка

[4] щодо стану, проблем і перспектив перебудови системи військової освіти в контексті реалізації стандартів НАТО узгоджуються з необхідністю системного оновлення змісту та організації загальновійськової підготовки, визначеною в цій статті. Результати В. Мірненка, Д. Вітера та В. Оліферука [5] щодо основних тенденцій і перспектив перебудови системи військової освіти також дає підстави розглядати її удосконалення як постійний процес, що має враховувати зміни характеру воєнних загроз, вимог до військових компетентностей і практичного досвіду.

Важливе значення для запропонованого підходу мають положення Л. В. Олійник [6] щодо теоретико-методичних засад навчання військово-спеціальних дисциплін та експериментальної перевірки відповідних підходів. Ці положення узгоджуються з доцільністю поєднання теоретичної та практичної складових підготовки, передбаченою підходом, запропонованим у статті. У контексті цього дослідження це означає, що знання стандартизованих процедур, принципів планування, управління та взаємодії мають закріплюватися шляхом їх практичного відпрацювання під час виконання навчальних завдань. Положення В. І. Алещенка та В. І. Осьодла [7] щодо військового лідерства в умовах всеохоплюючої оборони є важливим для визначення лідерської складової процесу загальновійськової підготовки, оскільки майбутній офіцер-прикордонник має бути здатним не лише виконувати визначені процедури, а й організовувати діяльність підлеглих, приймати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечувати виконання поставлених завдань.

Зарубіжні дослідження розширюють теоретичне підґрунтя запропонованого підходу. V. N. Bennett [8] розглядає військову взаємосумісність як важливу умову спроможності держав діяти спільно, що узгоджується з орієнтацією загальновійськової підготовки на формування здатності виконувати завдання у складі міжвідомчих угруповань. S. Paananen [9] наголошує на багатовимірному та багаторівневому характері взаємосумісності, що потребує координації та співпраці. Це дає підстави розглядати взаємодію не як окрему навичку, а як комплексну спроможність, що формується у взаємозв’язку з тактичною, управлінською, планувальною та комунікативною підготовкою.

Дослідження R. S. Bendiksen [10] акцентує увагу на значенні професійної військової освіти для формування людської взаємосумісності та спільних ментальних моделей. Для майбутніх офіцерів-прикордонників це положення має особливе значення, оскільки ефективність дій у складі міжвідомчого угруповання залежить від спільного розуміння завдань, процедур, ролей і порядку взаємодії. Праця D. Last, C. F. Roennfeldt та B. Mendes [11], присвячена спільній багатонаціональній військовій освіті із застосуванням моделювання, узгоджується з використанням практичних і ситуаційних форм навчання для розвитку здатності діяти у спільному професійному середовищі.

Результати дослідження O. K. Olsen, R. B. Johansen та S. W. Hystad [12] щодо військового лідерства доповнює положення про необхідність розвитку лідерської складової процесу загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів. Положення, наведені J. Nisser [13], також узгоджується з обґрунтованою в статті необхідністю переходу від ізольованого формування окремих компетентностей до їх інтегрованого застосування. Водночас C. F. Roennfeldt [14] акцентує увагу на ширшій компетентності офіцера та значенні практичної мудрості, що є співзвучним із необхідністю формування здатності майбутнього офіцера адаптувати стандартизовані процедури до конкретної ситуації та приймати обґрунтовані рішення.

Власний внесок цього дослідження полягає в обґрунтуванні цілісного підходу до вдосконалення системи загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, орієнтованого не лише на формування окремих загальновійськових компетентностей, а й на їх інтегроване застосування під час виконання завдань у складі міжвідомчих угруповань військ (сил). Запропоновано реалізовувати таке вдосконалення за принципом “від вимог до компетентностей”, відповідно до якого вимоги військової стандартизації послідовно

трансформуються у визначення необхідних компетентностей, зміст підготовки, методи навчання, практичні завдання та критерії оцінювання.

Отримані положення підтверджуються сучасними дослідженнями компетентнісного підходу у військовій освіті, які розглядають компетентності як основу проєктування підготовки майбутніх військових фахівців [23; 24]. Практична спрямованість такого підходу узгоджується з дослідженнями професійної підготовки офіцерів за стандартами НАТО, у яких акцентовано на необхідності поєднання стандартизованих вимог із практичної складової підготовки [27].

Водночас запропонована в цій статті модель відрізняється тим, що поєднує компетентнісну логіку з послідовним циклом імплементації стандартів та окремим зв'язком між компонентом підготовки, стандартизованою процедурою і критерієм оцінювання. Такий підхід також узгоджується з офіційними підходами НАТО до освіти і підготовки, у межах яких освіта, індивідуальна та колективна підготовка, розвиток компетентностей і оцінювання розглядаються як взаємопов'язані складові [16]. Реалізація цих положень у межах Програми вдосконалення оборонної освіти передбачає удосконалення освітніх програм, педагогічного потенціалу та практичних механізмів підготовки [19]. Додатковим підтвердженням практико-орієнтованої логіки є підходи НАТО до використання узагальненого досвіду та засвоєних уроків, які передбачають системне врахування набутого досвіду під час подальшого навчання та підготовки [28]. У сукупності зазначені положення узгоджуються з авторською моделлю, у якій стандартизовані вимоги послідовно трансформуються у компетентності, зміст підготовки, практичне відпрацювання та критерії оцінювання [25; 26].

На відміну від підходу, за якого імплементація стандартів НАТО розглядається переважно через включення нормативних і процедурних положень до змісту підготовки, у цьому дослідженні запропоновано оцінювати її також за результатом — здатністю майбутнього офіцера-прикордонника практично застосовувати стандартизовані підходи. У зв'язку з цим запропоновано три рівні їх практичного засвоєння: базовий, функціональний та інтегрований. Базовий рівень передбачає знання відповідних стандартів і процедур, функціональний — їх застосування під час виконання окремих навчальних завдань, інтегрований — комплексне використання стандартизованих підходів у складних ситуаціях, що поєднують тактичні, управлінські, планувальні та організаційні завдання.

Водночас результати цього дослідження мають переважно теоретико-аналітичний та концептуальний характер. У межах статті не проводилася експериментальна перевірка ефективності запропонованої системи, не визначалися статистично значущі зміни рівнів готовності курсантів і не здійснювалася порівняльна оцінка результатів підготовки за різними моделями. Тому запропоновані напрями, рівні та критерії доцільно розглядати як теоретико-методичну основу для подальшої апробації, а не як остаточно доведену педагогічну модель.

Отже, на цьому етапі запропонована модель має статус теоретично обґрунтованої концептуальної конструкції. Її перевагою є внутрішня логічна узгодженість, водночас повнота та практична результативність визначених шести напрямів потребують подальшої емпіричної перевірки. Зокрема, необхідно встановити їхній вплив на формування компетентностей у різних компонентах підготовки, а також визначити чутливість запропонованих критеріїв до змін рівня готовності курсантів.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення та експериментальна перевірка методики оцінювання готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до дій у складі міжвідомчих угруповань військ (сил). Доцільним є визначення кількісних показників за кожним із критеріїв, розроблення діагностичних завдань різного рівня складності та проведення педагогічного експерименту. Окремого дослідження потребують питання моделювання міжвідомчої взаємодії, інтеграції бойового досвіду України у зміст загальновійськової підготовки та визначення оптимального співвідношення теоретичної, практичної і командно-штабної складових загальновійськової підготовки.

Висновки

Проведений аналіз дав змогу визначити основні напрями імплементації стандартів НАТО у систему загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Обґрунтовано необхідність урахування під час їх імплементації специфіки оперативно-службової діяльності ДПСУ та сучасних вимог до підготовки майбутніх офіцерів.

Відмінність запропонованого підходу полягає у формалізації послідовності “вимога → компетентність → компонент підготовки → стандартизована процедура → практичне завдання → критерій оцінювання” та використанні єдиної трирівневої шкали практичного засвоєння стандартів: базового, функціонального та інтегрованого. Така послідовність конкретизує механізм імплементації та створює основу для його подальшої операціоналізації й експериментальної перевірки.

Визначено шість взаємопов’язаних напрямів імплементації стандартів НАТО: доктринальний, змістовий, методичний, організаційний, компетентнісний та оцінювальний. Їхня реалізація передбачає оновлення змісту навчальних дисциплін і практичної підготовки, удосконалення методів навчання, застосування стандартизованих підходів до планування, прийняття управлінських рішень і підтримання взаємодії, а також удосконалення процедур оцінювання сформованих компетентностей.

Обґрунтовано необхідність переходу від формального вивчення стандартів НАТО до їх практичного застосування. Майбутній офіцер-прикордонник має бути здатним застосовувати стандартизовані процедури під час виконання поставлених завдань, управляти діями підлеглого особового складу, організовувати взаємодію та приймати обґрунтовані управлінські рішення в умовах невизначеності й динамічних змін обстановки.

Обґрунтовано доцільність використання практико-орієнтованого підходу до загальновійськової підготовки, який передбачає моделювання навчальних ситуацій і виконання практичних завдань. Такий підхід спрямований на забезпечення зв’язку між теоретичними знаннями, практичними вміннями та професійними компетентностями майбутнього офіцера-прикордонника.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в уточненні взаємозв’язку між стандартами НАТО, професійними компетентностями та змістом загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Запропонована послідовність “вимоги НАТО → професійні компетентності → загальновійськова підготовка → оцінювання” може бути використана як теоретико-методична основа для подальших досліджень з питань імплементації стандартів НАТО у систему військової освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання під час удосконалення освітньо-професійних програм, змісту загальновійськової підготовки, навчально-методичних матеріалів та підходів до оцінювання результатів навчання майбутніх офіцерів-прикордонників. Запропонований підхід може бути використаний для вдосконалення практико-орієнтованої підготовки з урахуванням особливостей оперативно-службової діяльності та бойового досвіду ДПСУ.

Перспективи подальших досліджень полягають у конкретизації переліку стандартів НАТО та стандартизованих процедур, релевантних окремим компонентам загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, розробленні механізмів їх адаптації до особливостей освітнього процесу та операціоналізації запропонованих критеріїв оцінювання. Окремим напрямом подальших досліджень є розроблення та експериментальна перевірка моделі загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників з урахуванням стандартів НАТО та бойового досвіду України.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конфлікту інтересів.

Використання штучного інтелекту

Під час підготовки цієї роботи автори використовували інструмент штучного інтелекту (GPT Chat) для перевірки орфографії, розстановки переносів і усунення текстових повторів. Після використання автори перевірили та відредагували отриманий текст і несуть повну відповідальність за зміст опублікованої статті.

Список використаних джерел

1. Гридчина В. Впровадження стандартів НАТО у військову освіту. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2024. № 4(60). С. 5–9. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.60.5-9.
2. Кравець В. Аудит загальновійськової військової освіти як механізм імплементації стандартів НАТО освіти і підготовки в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2024. № 2(58). С. 11–18. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.58.11-18.
3. Сиротенко А. М., Артамощенко В. С. Набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості. Наука і оборона. 2021. № 1. С. 48–53. DOI: https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-14-1-48-53.
4. Клачко В., Білявець С., Діденко О., Дем'янюк Ю. Стан, проблеми та перспективи трансформації військової освіти в контексті реалізації стандартів НАТО. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2022. № 28(1). С. 90–104. DOI: https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v28i1.958.
5. Мірненко В., Вітер Д., Оліферук В. Трансформація системи військової освіти: основні тенденції та перспективи. Військова освіта. 2023. № 2(48). С. 9–17. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/9-17.
6. Олійник Л. В. Теоретико-методичні засади навчання військово-спеціальних дисциплін магістрів військово-соціального управління: експериментальне дослідження. Військова освіта. 2020. № 2(42). С. 204–214. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2020-2/204-214.
7. Алещенко В. І., Осьодло В. І. Військове лідерство в умовах всеохоплюючої оборони. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. 2024. № 1(80). С. 41–48. DOI: https://doi.org/10.33099/2304-2745/2024-1-80/41-48.
8. Bennett V. N. Military interoperability: considerations for small states. Defense & Security Analysis. 2026. DOI: https://doi.org/10.1080/14751798.2026.2633959.
9. Paananen S. Interoperability: An intertwined phenomenon requiring multidimensional and multilevel coordination and cooperation. Scandinavian Journal of Military Studies. 2026. Vol. 9(1). P. 174–190. DOI: https://doi.org/10.31374/sjms.364.
10. Bendiksen, R. S. (2025). Human interoperability through professional military education: Standardised mental models as enablers for data-centric warfighting. *Journal on Baltic Security, 11*(2), 79–123. https://doi.org/10.57767/jobs_2025_009.
11. Last D., Roennfeldt C. F., Mendes B. Collaborative multinational military education: Arctic simulation. Scandinavian Journal of Military Studies. 2021. Vol. 4(1). P. 1–12. DOI: https://doi.org/10.31374/sjms.41.

12. Olsen O. K., Johansen R. B., Hystad S. W. Do ideals differ and matter? An investigation of authentic leadership ideals among Norwegian military officers across generations – and its impact on leadership practice. Scandinavian Journal of Military Studies. 2021. Vol. 4(1). P. 13–25. DOI: https://doi.org/10.31374/sjms.58.
13. Nisser J. Integration is the new black: Thoughts on future warfare in academic and military discourses. Scandinavian Journal of Military Studies. 2022. Vol. 5(1). P. 398–411. DOI: https://doi.org/10.31374/sjms.169.
14. Roennfeldt C. F. Wider officer competence: The importance of politics and practical wisdom. *Armed Forces & Society*. 2019. Vol. 45(1). P. 59–77. DOI: https://doi.org/10.1177/0095327X17737498
15. NATO. (2023). Interoperability: connecting forces. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/interoperability-connecting-forces (дата звернення: 15.09.2026).
16. NATO. (2025). Education and training. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/education-and-training (дата звернення: 15.09.2026).
17. NATO. (2022). Standardization. NATO. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_69269.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 15.09.2026).
18. NATO. (2025). Planning and Review Process. NATO. https://nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/planning-and-review-process (дата звернення: 15.09.2026).
19. NATO. (2025). Defence Education Enhancement Programme (DEEP). NATO. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_139182.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 15.09.2026).
20. NATO. (2026). Comprehensive Assistance Package (CAP) for Ukraine. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/comprehensive-assistance-package-cap-for-ukraine (дата звернення: 15.09.2026).
21. NATO Joint Analysis and Lessons Learned Centre. (2022). *The NATO Lessons Learned Handbook* (4th ed.). NATO JALLC. https://www.jallc.nato.int/organization/products/books-guides (дата звернення: 15.09.2026).
22. NATO. (2023). NATO exercises. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/nato-exercises (дата звернення: 15.09.2026).
23. Řepa, T., & Zapletalová, M. (2024). Historical development, current trends and specific models of competency-based education in the military environment. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal, 16*(2), 135–152. https://doi.org/10.5817/cphpj-2024-013
24. Тарасюк Ю. Застосування компетентнісного підходу у військових закладах вищої освіти як ключова умова підготовки майбутніх офіцерів-управлінців. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 2. С. 18–25. DOI: https://doi.org/10.32782/2412-9208-2024-2-18-25
25. Šustra, M., Vajda, M., Blaha, M., Ivana, J., & Korec, D. (2025). Artillery officer education and the interoperability challenge in joint fires: A Czech–Slovak comparison. *Cogent Education, 12*(1), 2533308. https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2533308
26. Ferreyra, M. (2025). A knowledge taxonomy for military interoperability: The United States and Brazil in peacekeeping and stabilization operations. *Armed Forces & Society*. https://doi.org/10.1177/0095327X251347176
27. Литвин А., Коваль І. Професійна підготовка офіцерів Збройних Сил України за стандартами країн НАТО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 73, т. 2. С. 333–339. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-51
28. NATO. Russian War Against Ukraine Lessons Learned Curriculum Guide. NATO. 2023. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/12/pdf/231208-RusWar-Ukraine-Lessons-Curriculum.pdf (дата звернення: 15.09.2026).

References

1. Grydchyna, V. (2024). Vprovadzhennia standartiv NATO u viiskovu osvitu [Implementation of NATO standards in military education]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky, 4(60), 5–9. https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.60.5-9
2. Kravets, V. (2024). Audyt zahalnoviiskovoi viiskovoi osvity yak mekhanizm implementatsii standartiv NATO osvity i pidhotovky v Ukraini [Audit of general military education as a mechanism for implementing NATO standards of education and training in Ukraine]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky, 2(58), 11–18. https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.58.11-18
3. Syrotenko, A. M., & Artamoshchenko, V. S. (2021). Nabuttia sumisnosti viiskovoi osvity i pidhotovky kadriv syl oborony na zasadakh yakosti [Achieving interoperability of military education and training of defence forces personnel based on quality principles]. Nauka i oborona, 1, 48–53. https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-14-1-48-53
4. Klachko, V., Biliavets, S., Didenko, O., & Demianiuk, Yu. (2022). Stan, problemy ta perspektyvy transformatsii viiskovoi osvity v konteksti realizatsii standartiv NATO [State, problems and prospects of transformation of military education in the context of implementing NATO standards]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriia: pedahohichni nauky, 28(1), 90–104. https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v28i1.958
5. Mirnenko, V., Viter, D., & Oliferuk, V. (2023). Transformatsiia systemy viiskovoi osvity: osnovni tendentsii ta perspektyvy [Transformation of the military education system: main trends and prospects]. Viiskova osvita, 2(48), 9–17. https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/9-17
6. Oliinyk, L. V. (2020). Teoretyko-metodychni zasady navchannia viiskovo-spetsialnykh dystsyplin mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia: eksperymentalne doslidzhennia [Theoretical and methodological principles of teaching military-specialized disciplines to masters of military-social management: an experimental study]. Viiskova osvita, 2(42), 204–214. https://doi.org/10.33099/2617-1783/2020-2/204-214
7. Aleshchenko, V. I., & Osodlo, V. I. (2024). Viiskove liderstvo v umovakh vseokhopliuiuchoi oborony [Military leadership in the conditions of comprehensive defence]. Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, 1(80), 41–48. https://doi.org/10.33099/2304-2745/2024-1-80/41-48
8. Bennett, V. N. (2026). Military interoperability: considerations for small states. Defense & Security Analysis. https://doi.org/10.1080/14751798.2026.2633959
9. Paananen, S. (2026). Interoperability: An intertwined phenomenon requiring multidimensional and multilevel coordination and cooperation. Scandinavian Journal of Military Studies, 9(1), 174–190. https://doi.org/10.31374/sjms.364
10. Bendiksen, R. S. (2025). Human interoperability through professional military education: Standardised mental models as enablers for data-centric warfighting. *Journal on Baltic Security, 11*(2), 79–123. https://doi.org/10.57767/jobs_2025_009
11. Last, D., Roennfeldt, C. F., & Mendes, B. (2021). Collaborative multinational military education: Arctic simulation. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 4(1), 1–12. https://doi.org/10.31374/sjms.41
12. Olsen, O. K., Johansen, R. B., & Hystad, S. W. (2021). Do ideals differ and matter? An investigation of authentic leadership ideals among Norwegian military officers across generations – and its impact on leadership practice. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 4(1), 13–25. https://doi.org/10.31374/sjms.58
13. Nisser, J. (2022). Integration is the new black: Thoughts on future warfare in academic and military discourses. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 5(1), 398–411. https://doi.org/10.31374/sjms.169

14. Roennfeldt, C. F. (2019). Wider officer competence: The importance of politics and practical wisdom. *Armed Forces & Society, 45*(1), 59–77. https://doi.org/10.1177/0095327X17737498
15. NATO. (2023). Interoperability: connecting forces. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/interoperability-connecting-forces (accessed: 15.09.2026).
16. NATO. (2025). Education and training. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/education-and-training (accessed: 15.09.2026).
17. NATO. (2022). Standardization. NATO. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_69269.htm?selectedLocale=en (accessed: 15.09.2026).
18. NATO. (2025). Planning and Review Process. NATO. https://nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/planning-and-review-process (accessed: 15.09.2026).
19. NATO. (2025). Defence Education Enhancement Programme (DEEP). NATO. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_139182.htm?selectedLocale=en (accessed: 15.09.2026).
20. NATO. (2026). Comprehensive Assistance Package (CAP) for Ukraine. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/comprehensive-assistance-package-cap-for-ukraine (accessed: 15.09.2026).
21. NATO Joint Analysis and Lessons Learned Centre. (2022). *The NATO Lessons Learned Handbook* (4th ed.). NATO JALLC. https://www.jallc.nato.int/organization/products/books-guides (accessed: 15.09.2026)
22. NATO. (2023). NATO exercises. NATO. https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/nato-exercises (accessed: 15.09.2026).
23. Řepa, T., & Zapletalová, M. (2024). Historical development, current trends and specific models of competency-based education in the military environment. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal, 16*(2), 135–152. https://doi.org/10.5817/cphpj-2024-013
24. Tarasiuk, Y. (2024). Application of the competency-based approach in military higher education institutions as a key condition for training future management officers. *Scientific Papers of Berdiansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, (2), 18–25. https://doi.org/10.32782/2412-9208-2024-2-18-25
25. Šustra, M., Vajda, M., Blaha, M., Ivana, J., & Korec, D. (2025). Artillery officer education and the interoperability challenge in joint fires: A Czech–Slovak comparison. *Cogent Education, 12*(1), 2533308. https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2533308
26. Ferreyra, M. (2025). A knowledge taxonomy for military interoperability: The United States and Brazil in peacekeeping and stabilization operations. *Armed Forces & Society*. https://doi.org/10.1177/0095327X251347176
27. Lytvyn, A., & Koval, I. (2024). Profesiina pidhotovka ofitseriv Zbroinykh syl Ukrainy za standartamy krain NATO [Professional training of officers of the Armed Forces of Ukraine according to the standards of NATO countries]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 73(2), 333–339. https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-51
28. NATO. (2023). Russian War Against Ukraine Lessons Learned Curriculum Guide. NATO. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/12/pdf/231208-RusWar-Ukraine-Lessons-Curriculum.pdf (accessed: 15.09.2026).

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons «Attribution» 4.0.